

بررسی جایگاه ایران در تأمین گاز طبیعی ترکیه در سال ۲۰۲۴: تحلیل روندها و مقایسه با رقبا

بیان مسئله:

گاز طبیعی به عنوان یکی از منابع اصلی انرژی در ترکیه، نقشی حیاتی در تأمین نیازهای صنعتی، خانگی و اقتصادی این کشور ایفا می کند. بر اساس گزارش سازمان تنظیم مقررات انرژی در سال ۲۰۲۴ تولید گاز طبیعی به ۲,۲۵۹ میلیارد متر مکعب رسید، در حالی که واردات با حجم قابل توجه ۵۲,۱۸۹ میلیارد متر مکعب بخش عمده تأمین گاز کشور را تشکیل داد. حدود ۹۸,۱۷ درصد از نیازهای گازی ترکیه در سال ۲۰۲۴ از طریق واردات تأمین شده است. این نشان می دهد که ترکیه به شدت به گاز وارداتی وابسته است و تولید داخلی تنها بخش کوچکی از نیازهایش را پوشش می دهد.

مصرف کل گاز طبیعی در این دوره ۵۲,۹۶۵ میلیارد متر مکعب بود که نشان دهنده تقاضای بالای انرژی در بخش های مختلف است. در زمینه ذخیره سازی، میزان ذخایر در پایان دسامبر ۲۰۲۴ به ۴,۹۵۱ میلیارد متر مکعب رسید که نسبت به ابتدای سال (۵,۴۴۲ میلیارد متر مکعب) کاهش معادل ۰,۴۹۲ میلیارد متر مکعب (۹,۰۳٪) را تجربه کرد. همچنین، صادرات گاز طبیعی در سال ۲۰۲۴ به ۱,۷۷۸ میلیارد متر مکعب بالغ شد که نشان دهنده نقش ترکیه در تجارت منطقه ای گاز است.

وضعیت بازار گاز طبیعی ترکیه در سال ۲۰۲۴

معیار	مقدار (میلیارد متر مکعب)	درصد از عرضه کل
تولید	۲,۲۵۹	۴,۲۵٪
واردات	۵۲,۱۸۹	۹۸,۱۷٪
مصرف کل	۵۲,۹۶۵	۹۹,۶۳٪
ذخیره سازی	۴,۹۵۱	۹,۳۱٪
صادرات	۱,۷۷۸	۳,۳۴٪

روسیه، جمهوری آذربایجان، ایران، امریکا و الجزایر تامین کنندگان اصلی گاز ترکیه هستند. این کشورها از طریق خطوط لوله و محموله‌های ال. ان جی. نیازهای انرژی ترکیه را تامین می‌کنند. تنوع جغرافیایی این منابع به ترکیه امکان می‌دهد تا امنیت تامین گاز خود را تقویت کند. وابستگی به این تامین کنندگان نشان‌دهنده نقش کلیدی واردات در بازار گاز طبیعی ترکیه است. هر یک از این کشورها به دلیل موقعیت استراتژیک یا ظرفیت تولید خود، جایگاه ویژه‌ای در زنجیره تامین گاز ترکیه دارند. این ترکیب از منابع وارداتی به ترکیه کمک می‌کند تا تعادل بین عرضه و تقاضا را در فصول مختلف سال حفظ کند. علاوه بر این، روابط دیپلماتیک و توافق‌نامه‌های تجاری با این کشورها بر پایداری جریان گاز تأثیر بسزایی دارد. تنوع در روش‌های انتقال گاز، از خطوط لوله گرفته تا حمل‌ونقل دریایی، انعطاف‌پذیری بیشتری به سیستم انرژی ترکیه می‌بخشد.

گزارش حاضر با تمرکز بر سهم ایران در تامین گاز ترکیه در سال ۲۰۲۴ به جایگاه کشورمان در مقایسه با سایر رقبا می‌پردازد. هدف از این تحلیل، شناسایی روندهای کلیدی، ارزیابی ثبات عرضه گاز ایران و ارائه دیدگاهی جامع درباره وابستگی ترکیه به این منبع انرژی است.

۱. میزان گاز وارداتی ترکیه از ایران

مجموع گاز وارداتی ترکیه از ایران در سال گذشته میلادی ۷,۰۴۳,۳۷ میلیون متر مکعب بوده است که نشان‌دهنده رشدی حدود ۳۰,۳۲٪ نسبت به سال قبل می‌باشد. بیشترین مقدار در ماه اکتبر (۸۶۶,۳۱ میلیون متر مکعب) ثبت شده و بر خلاف سال ۲۰۲۳ هیچ ماهی بدون واردات از ایران نبوده است. سهم متوسط ایران در بازار گاز ترکیه در این سال به ۱۳,۵۶٪ افزایش یافته است. اوج سهم در ماه ژوئن با ۲۸,۱۴٪ و کمترین مقدار در فوریه با ۴,۵۳٪ ثبت شده است. افزایش قابل توجه حجم گاز وارداتی از ایران در سال ۲۰۲۴ نشان‌دهنده ثبات بیشتر در عرضه گاز و تقویت نقش ایران به عنوان یکی از تامین کنندگان کلیدی گاز ترکیه است.

واردات گاز طبیعی ترکیه از ایران ۲۰۲۴

ماه	واردات از ایران (میلیون متر مکعب)	مجموع کل واردات گاز ترکیه (میلیون متر مکعب)	سهم ایران (درصد)
ژانویه	۸۷۱,۲۷	۶,۵۱۹,۷۰	۱۳,۳۶
فوریه	۲۴۱,۸۱	۵,۳۳۷,۳۲	۴,۵۳
مارس	۲۴۷,۵۰	۴,۳۱۷,۷۰	۵,۷۳
آوریل	۵۴۳,۹۹	۲,۳۹۵,۲۵	۲۲,۷۱
مه	۵۹۳,۴۹	۲,۸۸۲,۳۴	۲۰,۵۹
ژوئن	۶۵۱,۴۳	۲,۳۱۴,۹۳	۲۸,۱۴
ژوئیه	۶۱۹,۲۹	۳,۵۷۴,۷۱	۱۷,۳۲
اوت	۴۹۱,۳۴	۳,۸۹۲,۵۳	۱۲,۶۲
سپتامبر	۵۱۰,۹۵	۳,۳۷۷,۵۱	۱۵,۱۳
اکتبر	۸۶۶,۳۱	۳,۹۵۲,۲۲	۲۱,۹۲
نوامبر	۸۵۳,۸۲	۵,۸۰۶,۲۶	۱۴,۷۱
دسامبر	۵۵۲,۱۷	۷,۳۶۴,۱۷	۷,۵۰
جمع ۱۲ ماه	۷,۰۴۳,۳۷	۵۱,۹۳۴,۶۴	۱۳,۵۶

واردات گاز طبیعی ترکیه از ایران ۲۰۲۳

ماه	واردات از ایران (میلیون متر مکعب)	مجموع کل واردات (میلیون متر مکعب)	سهم ایران (درصد)
ژانویه	۲۸۷,۹۵	۶,۰۴۸,۲۳	۴,۷۶
فوریه	۳۶۳,۲۱	۶,۰۱۱,۵۶	۶,۰۴
مارس	۹۱۶,۷۰	۴,۵۵۷,۷۷	۲۰,۱۱
آوریل	۸۶۶,۸۹	۳,۹۸۲,۲۰	۲۱,۷۷
مه	۸۸۵,۰۱	۳,۶۹۲,۲۷	۲۳,۹۷
ژوئن	۴۱۹,۱۸	۲,۳۳۲,۴۲	۱۷,۹۷
ژوئیه	-	۳,۰۳۰,۹۶	۰,۰۰
اوت	۷۳,۸۹	۳,۶۸۱,۳۵	۲,۰۱

سپتامبر	-	۳,۲۹۱,۸۳	۰,۰۰
اکتبر	۱۲۸,۲۵	۳,۳۵۸,۲۳	۳,۸۲
نوامبر	۶۸۲,۵۸	۴,۴۳۳,۸۳	۱۵,۳۹
دسامبر	۷۸۱,۴۹	۶,۰۶۳,۱۲	۱۲,۸۹
جمع ۱۲ ماه	۵,۴۰۵,۱۵	۵۰,۴۸۳,۷۷	۱۰,۷۱

مقایسه میزان واردات گاز ترکیه از ایران در ۲۰۲۳ و ۲۰۲۴

ماه	سهم ایران در ۲۰۲۳ (درصد)	سهم ایران در ۲۰۲۴ (درصد)	تفاوت ۲۰۲۳ - ۲۰۲۴ (درصد)
ژانویه	۴,۷۶	۱۳,۳۶	۸,۶۰
فوریه	۶,۰۴	۴,۵۳	-۱,۵۱
مارس	۲۰,۱۱	۵,۷۳	-۱۴,۳۸
آوریل	۲۱,۷۷	۲۲,۷۱	۰,۹۴
مه	۲۳,۹۷	۲۰,۵۹	-۳,۳۸
ژوئن	۱۷,۹۷	۲۸,۱۴	۱۰,۱۷
ژوئیه	۰,۰۰	۱۷,۳۲	۱۷,۳۲
اوت	۲,۰۱	۱۲,۶۲	۱۰,۶۱
سپتامبر	۰,۰۰	۱۵,۱۳	۱۵,۱۳
اکتبر	۳,۸۲	۲۱,۹۲	۱۸,۱۰
نوامبر	۱۵,۳۹	۱۴,۷۱	-۰,۶۸
دسامبر	۱۲,۸۹	۷,۵۰	-۵,۳۹
جمع کل سال	۱۰,۷۱	۱۳,۵۶	۲,۸۵

۲. مقایسه ایران با سایر رقبای اصلی در بازار گاز ترکیه

رقبای اصلی ایران در تأمین گاز ترکیه شامل روسیه، آذربایجان، الجزایر و ایالات متحده هستند. در

زیر وضعیت آنها را بررسی می‌کنیم:

در سال ۲۰۲۴ روسیه بزرگ‌ترین تأمین‌کننده گاز ترکیه بوده است. حجم کلی گاز وارداتی از روسیه در این سال برابر با ۲۰،۵۷۱،۷۷ میلیون متر مکعب (۲۰،۵ میلیارد متر مکعب) است که حدود ۴۰،۵۵ درصد از کل گاز وارداتی ترکیه را تشکیل می‌دهد. میزان گاز وارداتی از آذربایجان برابر با ۱۱،۴۷۸،۴۳ میلیون متر مکعب (۱۱،۴ میلیارد متر مکعب) است که حدود ۲۲،۶۳ درصد از کل گاز وارداتی ترکیه در این سال را تشکیل می‌دهد. الجزایر با ۵،۱ میلیارد متر مکعب گاز ال. ان. جی. و ۱۰،۱۴ درصد سهم در رتبه چهارم قرار می‌گیرد و میزان واردات گاز ال. ان. جی. از آمریکا نیز برابر با ۵،۱۳۰،۹۹ میلیون متر مکعب (۵،۱ میلیارد متر مکعب) است که حدود ۱۰،۱۱ درصد از کل گاز وارداتی ترکیه در این سال را تشکیل می‌دهد.

تأمین‌کنندگان اصلی گاز ترکیه در سال ۲۰۲۴

رتبه	کشور	حجم گاز وارداتی (میلیارد متر مکعب)	سهم از کل گاز وارداتی (درصد)
۱	روسیه	۲۰،۵	۴۰،۵۵
۲	آذربایجان	۱۱،۴	۲۲،۶۳
۳	ایران	۷،۰	۱۳،۵۶
۴	الجزایر	۵،۱	۱۰،۱۴
۵	ایالات متحده	۵،۱	۱۰،۱۱

جمع بندی:

ایران در سال ۲۰۲۴ با تأمین ۷،۰۴ میلیارد متر مکعب گاز طبیعی، سهمی معادل ۱۳،۵۶ درصد از نیاز گازی ترکیه را به خود اختصاص داده و نسبت به سال ۲۰۲۳ که این سهم ۱۰،۷۱ درصد بود، رشدی ۲،۸۵ درصدی را تجربه کرده است. این افزایش، همراه با عرضه پایدار در تمامی ماه‌های سال ۲۰۲۴ (برخلاف قطعی‌های سال ۲۰۲۳ در ماه‌های ژوئیه و سپتامبر)، نشان‌دهنده بهبود عملکرد ایران و تقویت جایگاه آن به‌عنوان سومین تأمین‌کننده بزرگ گاز ترکیه پس از روسیه (۴۰،۵۵ درصد) و آذربایجان (۲۲،۶۳ درصد) است. اوج‌گیری سهم ایران در ماه ژوئن به ۲۸،۱۴ درصد

و رشد ۳۰,۳۲ درصدی حجم کلی صادرات، از ظرفیت بالای ایران برای پاسخگویی به تقاضای فصلی ترکیه حکایت دارد.

با این حال، ایران همچنان با فاصله‌ای قابل توجه از روسیه و آذربایجان قرار دارد و رقابتی مانند الجزایر و ایالات متحده با عرضه گاز LNG، بخشی از بازار را در اختیار دارند. این وضعیت نشان می‌دهد که ایران، هرچند پیشرفت‌هایی در ثبات عرضه و افزایش حجم صادرات داشته، اما برای رقابت با تأمین‌کنندگان بزرگ‌تر و حفظ یا گسترش سهم خود در بازار ترکیه، نیازمند اقدامات استراتژیک است. وابستگی ترکیه به گاز ایران تحت تأثیر عواملی مانند زیرساخت‌های انتقال، رقابت فزاینده در بازار جهانی گاز، و پویایی روابط سیاسی قرار دارد. در مجموع، ایران با رفع برخی کاستی‌های گذشته، گام‌هایی رو به جلو برداشته، اما برای تثبیت و ارتقای نقش خود، باید بر تقویت زیرساخت‌ها، انعطاف‌پذیری عرضه، و تعمیق همکاری‌های اقتصادی با ترکیه تمرکز کند.

پیشنهادات برای حفظ و افزایش سهم کشورمان در بازار گاز ترکیه:

۱. تقویت زیرساخت‌های انتقال گاز:

- سرمایه‌گذاری در نوسازی و افزایش ظرفیت خطوط لوله انتقال گاز به ترکیه برای جلوگیری از قطعی‌های احتمالی و افزایش قابلیت اطمینان عرضه.
- توسعه سیستم‌های پایش و نگهداری برای کاهش نشتی‌ها و بهبود کارایی انتقال.

۲. تنوع‌بخشی به روش‌های عرضه:

- بررسی امکان ورود به بازار LNG ترکیه از طریق همکاری با شرکت‌های بین‌المللی یا سرمایه‌گذاری در تأسیسات مایع‌سازی گاز، به‌منظور رقابت با تأمین‌کنندگانی مانند الجزایر و آمریکا.
- ارائه گزینه‌های انعطاف‌پذیر مانند قراردادهای کوتاه‌مدت یا spot برای پاسخگویی به نیازهای فصلی ترکیه.

۳. افزایش ثبات و پیش‌بینی‌پذیری عرضه:

- تدوین برنامه‌ریزی دقیق‌تر برای تأمین گاز در ماه‌های پرتقاضا (مانند زمستان) و ایجاد ذخایر استراتژیک در نزدیکی مرز ترکیه برای جبران نوسانات احتمالی.
- اجتناب از تکرار قطعی‌های عرضه (مشابه سال ۲۰۲۳) با هماهنگی بهتر بین تولید و صادرات.

۴. تقویت همکاری‌های اقتصادی و دیپلماتیک:

- مذاکره برای تمدید و گسترش قراردادهای بلندمدت گازی با ترکیه با شرایط رقابتی‌تر در قیمت‌گذاری و حجم تأمین.
- توسعه پروژه‌های مشترک در حوزه انرژی، مانند سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های ذخیره‌سازی گاز در ترکیه، برای تعمیق وابستگی متقابل.

۵. رقابت قیمتی و بازاریابی:

- ارائه تخفیف‌های فصلی یا پیشنهادهای رقابتی در مقایسه با قیمت گاز روسیه و آذربایجان، به‌ویژه در دوره‌های کاهش تقاضای جهانی.
- انجام تبلیغات و مذاکرات هدفمند با شرکت‌های توزیع گاز ترکیه برای افزایش سهم بازار در بخش‌های صنعتی و خانگی.

۶. پایش رقبا و تطبیق استراتژی:

- تحلیل مداوم روندهای عرضه رقبا (مانند افزایش LNG از آمریکا یا رشد صادرات آذربایجان) و تطبیق سریع سیاست‌های صادراتی ایران با تغییرات بازار.
- تمرکز بر مزیت رقابتی ایران، یعنی نزدیکی جغرافیایی و هزینه کمتر انتقال از طریق خط لوله نسبت به LNG دریایی.

تهیه کننده: اداره مدیریتانه